

Ajattelun vaiva

Elina Helosvuori & Maria Temmes

Käsillä oleva tuplanumero päättää lehtemme osalta paitsi kuluneen vuoden myös nykyisen toimituksen kauden. Päätoimittajuutemme aikana olemme päässeet seuraamaan useita kirjoitusprosesseja. Vaikka itsenäisyys on yksi kirjoittamisen ominaispiirteitä, vaatii teksteistä irti päästäminen julkaisemisen muodossa tavallisesti useampia osallisia. Akateemisella alalla niin kirjoittajat kuin toimituskunnat tapaavat suhtautua teksteihin intohimoisesti. Kokemus tekstien työstämisen vaiheesta on epäilemättä jaettu useimpien kirjoittavien tutkijoiden ja opiskelijoiden kesken. Toisaalta harva tuntuu olevan samalla kiihkeydellä kiinnostunut omista teksteistään sen jälkeen, kun työ on saatu päätökseen ja tekstit aloittaneet itsenäisen elämänsä kirjoittajasta irrallaan. Tekstit näyttävätkin olevan merkityksellisimpiä kirjoittajilleen silloin, kun ne vielä vaativat vaivaa.

Toimituskautemme aikana on ajattelun ja kirjoittamisen suhde tutkimuksen ja opiskelun saralla noussut erityisellä tavalla ajankohtaiseksi. Noin vuoden ikäisen Chat GPT:n vaikutuksesta myös yliopistoissa ja korkeakouluissa on jouduttu pohtimaan linjauksia tekoälyn osallisuudesta opiskelussa. Myös tieteellisten tekstien vertaisarvioijat ovat saattaneet kohdata tilanteita, joissa pohdittavana eivät olekaan enää mahdolliset plagiointitapaukset vaan kysymys siitä, kuka tai mikä tekstin itse asiassa onkaan kirjoittanut. *Helsingin Sanomien* (6.6.2023) kolumnissaan kirjailija Silvia Hosseini esittää huolensa siitä, että tekoälyn käyttö opiskelussa ulkoistaa ihmisyyteen olemuksellisesti kuuluvan abstraktin ajattelun taidon – ja vaivan – koneille. Hosseini kommentoi ehdotusta siitä, että oppilaille voitaisiin opettaa tekoälyn tuottamien tekstien editointia toteamalla, että ”[m]iten lapsi, nuori tai aikuinenkaan voi parannella tekstiä ilman kirjoitustaitoa? Editointi vaatii syvällistä kielen ja tekstin rakenteiden osaamista. Sellainen ei kehity, jos ei ensin opi lukemaan ja kirjoittamaan, toisin sanoen ajattelemaan.” Jot-

ta voisi oppia parantelemaan tekoälyn tuottamaa tekstiä, täytyy siis ensin nähdä paljon vaivaa oppiakseen itse kirjoittamaan alussa väistämättä ruokoamatonta tekstiä.

Tekoäly saattaa siis vaarantaa vaivalloisen kirjoittamisen taidon kehittymisen uusilla sukupolvilla tai näivettää sitä myös oppinsa ennen tekoälyä hankkineilla. Tieteellinen kirjoittaminen tähtää aina siihen, että jossain vaiheessa keskeneräisten tekstien työstäminen voitaisiin lopettaa ja saattaa tekstit lukijoiden ulottuville. Valitettavan usein tämä jalo päämäärä tuntuu tutkijoiden arjessa myös tuskallisena julkaisupaineena. Mikäli tekoäly kuitenkin pian kirjoittaisi tieteelliset artikkelit tutkijoita paremmin, voisi tällä spekuloida olevan myös myönteisiä seurauksia: Ehkä alkaisimme tutkimaan ja kirjoittamaan hitaammin mutta tarkkanäköisemmin. Ehkä julkaisujen määrää ei enää pidettäisi itseisarvona, koska niitä saisi nappia painamalla lisää. Ehkä julkaisisimme vähemmän, mutta jokainen teksti saisi mahdollisuuden kehkeytyä hiotuksi timantiksi.

Haluamme osaltamme esittää kiitokset lehtemme kirjoittajille siitä, että olemme päässeet osalliseksi niihin erilaisiin prosesseihin, joita kunkin lehdessä julkaistun tekstin kirjoittaminen on vaatinut. Ajattelemmekin, että toimitusprosessista vaivan arvoisen tekee ennen kaikkea se, että sen aikana kirjoittaja sallii paitsi toimittajien myös lukijoiden pääsyn osaksi kirjoittamistaan – siis ajatteluaan. *Sukupuolentutkimus–Genusforskning*-lehdestä meille erityisen on tehnyt myös se, että olemme saaneet seurata tekstien kehkeytymistä nimenomaan omalla äidinkielellämme. Kiitollisina saamastamme opista lehdessä siirrämmekin nyt toimitusvastuun uudelle toimituskunnalle. Lehden päätoimittajiksi on valittu Varpu Alasuutari, Sanna Karhu ja Heidi Kosonen. Kirja-arviotoimittajina aloittavat Tuuli Innola ja Alekski Paavilainen. Lisäksi Ilmari Leppihalme jatkaa työtään toimitussihteerinä.

* * *

Tuplanumeron aloittaa Katariina Kotilan artikkeli nuorten aikuisten kodin tekemisen käytännöistä ja näiden käytäntöjen suhteesta sukupuolittaisuuteen. Kirjoitelmiin ja haastatteluihin perustuvan aineiston avulla Kotila jäljittää sitä, miten nuoret aikuiset tuottavat sukupuolta rakentaessaan suhdettaan kotiin. Kotila esittää, että aineiston nuoret aikuiset perustelevat kodin tekemisen käytäntöjään ennen kaikkea yksilöllisellä persoonallisuudellaan pikemmin kuin sukupuolellaan. He siis pyrkivät irrottautumaan kotiin liittyvistä sukupuolittaisuuden käsityksistä. Eronteko ei kuitenkaan ole totaalista, vaan Kotilan tutkimuksen mukaan sukupuolittaisuuteen liittyvät odotukset kuitenkin kehystävät sukupuolen tuottamista suhteessa kotiin, koska nuoret vertaavat omaa toimintaansa sukupuolittuneisiin odotuksiin.

Numeron toinen artikkeli on Tuija Koivusen kirjoittama integroiva kirjallisuuskatsaus, joka käsittelee maskuliinisuuden käsitteen käyttöä vuosina 1988–2021 ilmestyneissä *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*-lehden vertaisarvioituissa artikkeleissa. Koivunen tarkastelee maskuliinisuutta ”matkustavana käsitteenä”, joka on vakiinnuttanut paikkansa lehdessämme julkaistuissa artikkeleissa. Hän jakaa aineistonsa artikkelit kolmeen ajallisesti toisiaan seuraavaan tyyppiin, joiden aikana käsitteen käyttö on vähitellen täsmentynyt ja monipuolistunut sekä erittelee kriittisesti maskuliinisuuden käsitteen saamia merkityksiä. Koivusen mukaan nähtävillä on myös merkkejä siitä, että miestutkimusta tehdään myös ilman maskuliinisuuden käsitettä, vaikka käsitteellä on kentällä keskeinen asema.

Kolmannessa artikkelissa Mikko Meriläinen, Jone Arjoranta ja Emilia Lounela tarkastelevat maskuliinisuutta ja antifeminismia digitaalisessa pelaamisessa ja siihen liittyvissä yhteisöissä, jotka osalle miespelaajista ovat turvallisia ja omiksi koettuja niissä vallitsevien ja muusta yhteiskunnasta poikkeavien nörttimaskuliinisten ihanteiden tähden. Tarkemmin analyysin kohteena on *Ylilauta*-keskustelupalustalla käyty keskusteluketju, jonka viestinvaihto käytiin inklusiivisempaa pelikulttuuria käsittelevän tapahtuman yhteydessä. Kirjoittajat osoittavat, miten pelaamisesta kumpuava keskustelu muodostuu anonyymissä kovalautakeskustelussa laajemmaksi

si kamppailuksi oikeanlaisesta maskuliinisuudesta, sukupuolesta ja aikuisuudesta. Meriläinen, Arjoranta ja Lounela toteavat, että vaikka digitaalinen keskustelu pelikulttuurista, nettikäytöksestä ja maskuliinisuusiuhanteista voi johtaa keskustelijoiden aiempaa tiukempaan sitoutumiseen antifeministisiin näkemyksiin, viestiketjut voivat myös ruokkia itse-reflektiota ja avata pelikulttuuria haastettavaksi.

Leena-Maija Rossi tarttuu Puheenjohtajalta-kirjoituksessaan tärkeään ja ajankohtaiseen aiheeseen, nimittäin Suomen Akatemiaan, tutkijoihin ja opettajiin kohdistuvaan häirintään ja kuormittamiseen. Hankepuheenvuorossaan Outi Autti, Seija Jalagin, Hanna-Leena Määttä, Tiina Lempinen ja Ilmari Leppihalme puolestaan esittelevät kansakunnan ”muistin marginaaleihin” jäänyttä Lapin sotaa ja uudelleenrakennusta tarkastelemalla aiemmin tutkimuksessa sivuun jääneitä ryhmiä ja kokemuksia.

Lisäksi tässä numerossa ilmestyy yksi luento ja kolme kirja-arviota. Lektiossaan Iida Kauhanen esittelee väitöskirjaansa *Barriers to social justice in unaccompanied youth's lives: feminist ethnography in institutional settings*. Väitöskirja tarkastelee ilman huoltajia maahan tulleiden turvapaikanhakijanuorten elämää ja yhdenvertaisen osallisuuden mahdollisuuksia Suomessa. Daniil Zhaivoronok arvioi Pauliina Lukinmaan väitöskirjan *LGBTIQ+ Activists in St Petersburg: Forming Practices, Identifying as Activists and Creating Their Own Places* (2022), Paju Kettunen Touko Vaahteran tutkimuksen *Biopolitics of Swimming and the Re-Articulation of Able-Bodiedness: Bodies of Latent Potential* (2022) ja Salla Aldrin Salskov Aino-Maija Elonheimon, Sari Miettisen, Hanna Ojalan ja Tuija Saresman toimittaman teoksen *Intersektionaalinen feministinen pedagogiikka* (2022).

Lopuksi Eila Rantonen esittelee valintansa Sukuolentutkimuksen seuran vuoden 2023 pro gradu -palkinnon saajaksi ja lehden tuleva toimitus julkaisee kirjoituskutsun kuolema-aiheiseen teemanumeroon 4/2024.

Tampereella 18.12.2023

Elina Helosvuori ja Maria Temmes